

کتاب حاضر شامل آثاری است که استاد «جعفری» در آنها در باب معرفت‌شناسی مطالبی را مطرح کرده است. شناخت از دیدگاه علمی در قرآن، ارزشیابی علم و معرفت، تحقیقی در فلسفه علم برخی از این آثار هستند. در اثر حاضر تدوین و تنظیم جدیدی از بحث‌های ایشان صورت گرفته تا مطالعه آنها برای خوانندگان آسان‌تر باشد. «محمدتقی جعفری» از جمله متفکرانی است که به ضرورت طرح مباحث معرفت‌شناسی توجه ویژه‌ای داشته و از این رو در بسیاری از آثار خود به بحث درباره برخی مسائل معرفت‌شناسی پرداخته که می‌توان به برخی سخنرانی‌های وی در دهه ۴۰ شمسی در حوزه معرفت‌شناسی اشاره کرد.

آشنایی مقدماتی با فلسفه اسلامی؛ سیدزهییر مسیلینی؛ قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۱۷۴ ص.چ

مروری بر کلیات فلسفه اسلامی و مسائل مختلف مندرج در آن با رویکردی آموزشی برای طلاب غیرایرانی است. در ابتدای این اثر تعریفی از فلسفه، موضوع آن و نیز مبادی این علم ارائه شده و تاریخچه و زمینه پیدایش آن بیان شده است. آن‌گاه تاریخچه‌ای از فلسفه اسلامی ارائه شده و کارکردهای آن در سایر علوم اسلامی بیان شده است. در ادامه نویسنده به مهم‌ترین مکاتب فلسفی در اسلام اعم از فلسفه مشاء، فلسفه اشراق و حکمت متعالیه اشاره نموده و ویژگی‌های هر یک از این مکاتب را بیان نموده است. سپس آشنایی اجمالی با مکاتب کلامی و عرفانی صورت گرفته و مهم‌ترین مباحث رایج در آنها معرفی شده است. بیان احکام مربوط به وجود اصالات وجود یا ماهیت، تقسیمات اولیه هستی، مباحث مربوط به علیت و قوانین مربوط به آن و بیان احکام مربوط به واجب الوجود و براهین مرتبط با آن و نیز الهیات فلسفی از دیگر مندرجات این نوشتار است. نویسنده در پایان هر فصل سؤالاتی درباره محتوای همان فصل یا درس مطرح کرده است.

اسماعیل مهدوی راد

معرفی گزارشی

فلسفه و کلام

تاریخ مختصر اندیشه راهنمای فلسفه زندگی؛ لوک فری؛ ترجمه محمدحسین وقار؛ تهران: اطلاعات، ۲۲۸ ص.

کتاب حاضر می‌خواهد افکار فلسفی را کاملاً عربان کند تا دو نیاز را رفع کند. اول نیاز بزرگسالی که می‌خواهد بداند فلسفه چیست، اما لزوماً قصد ندارد از آن فراتر رود و سپس جوانی که امیدوار است در نهایت درس خود را ادامه دهد، اما هنوز پایه و مایه آن را ندارد که بتواند خود آثار نویسندگان چالش طلب را بخواند. مؤلف بر آن است تا با این کتاب بتواند شیوه زندگی را به خوانندگان خود بیاموزد و آنان را قادر سازد بر ابتدال زندگی روزمره پیروز شوند. تعریف فلسفه، معجزه یونانیان، پیروزی مسیحیت بر فلسفه یونان، انسان‌گرایی، پساامروزیگی و فلسفه معاصر از محورهای اصلی مورد بحث در این کتاب هستند.

معرفت‌شناسی؛ محمدتقی جعفری تبریزی؛ تهران: موسسه تدوین و نشر آثار استاد علامه محمدتقی جعفری، ۷۹۶ ص.

خدای سلفیه: بررسی آرای سلفیه درباره توحید و نقد آن از دیدگاه قرآن، سنت و برهان؛ علی الله بداشتی؛ قم: کتاب طه، ۳۸۴ ص.

نقد و ارزیابی دیدگاه‌های گروه‌های سلفی و وهابی درباره توحید و اوصاف خداوند متعال است. در ابتدای این اثر به معرفی اجمالی سلفیه و مفهوم آن پرداخته شده و معنای تبعیت از سلف صالح و مصادیق آن بیان شده است. آن‌گاه تاریخچه‌ای از پیدایش سلفیه و انتساب افکار و اندیشه‌های آنان به احمد بن حنبل و ابن تیمیه ارائه شده و نقش محمد بن عبدالوهاب در پایه‌ریزی آن بررسی شده است. در بخش دیگری از کتاب نویسنده به تبیین مبانی فکری سلفیه درباره توحید پرداخته و دیدگاه‌ها و نحوه استدلال آنان در این زمینه را نقد و ارزیابی کرده است. وی در این زمینه به روش‌های حسی، نقلی، عقلی، هستی‌شناسانه و معرفت‌شناسانه سلفیه اشاره کرده و دیدگاه‌های آنان در مورد اثبات وجود خدا و بیان صفات او را بررسی نموده است. وی معتقد است که سلفیه در این قبیل از مباحث به تشبیه، تعطیل و تجسیم مبتلا شده و در بیان معنا و اقسام توحید و شرک و نیز بیان مصادیق آن دو دچار تناقض‌های متعددی شده‌اند. وی معتقد است که سلفیه برای خدا جا و مکان در نظر گرفته و رویت او را ممکن دانسته و همانند سایر موجودات برای او قائل به اعضاء و جوارح شدند که این موضوع با هیچ یک از دلایل عقلی و نقلی مربوط به خداشناسی سازگار نیست.

کلیات

فرهنگنامه تاریخی زیباشناسی؛ دبسی تاونزند؛ ترجمه فریبرز مجیدی؛ تهران: موسسه تألیف ترجمه و نشر آثار هنری متن، ۵۱۲ ص.

این کتاب فرهنگنامه زیبایی‌شناسی است که در آن سعی شده سیر تاریخی زیبایی‌شناسی دنبال شود. مؤلف بیان می‌کند که زیبایی‌شناسی در زمان‌های گوناگون معانی مختلفی دارد و

تعریف و تشریح آن کاملاً وابسته به زمان است. در این کتاب اصطلاحات و کلمات مربوط به زیبایی‌شناسی بیان و به طور کامل و با توجه به زمان مورد استفاده از آن، کلمه یا اصطلاح توضیح داده شده است. این کتاب برای دانشجویان دوره کارشناسی و تحصیلات تکمیلی در زمینه زیبایی‌شناسی مفید است و دارای مدخل‌های کوتاه است و در حقیقت می‌تواند مکملی برای دیگر کتاب‌هایی باشد که در زمینه فلسفه هنر منتشر شده است. همچنین این کتاب درصدد نیست تا تشریح کند که مکاتب مختلف به زیبایی‌شناسی چگونه نگاه می‌کند، بلکه می‌خواهد مفاهیم گوناگون از زیبایی‌شناسی را مورد بررسی قرار دهد.

اخلاق

درآمدی بر مکاتب مطلق‌گرا و نسبیت‌گرا و نقد آن؛ هادی وحدانی‌فر؛ قم: دار الفکر، ۱۴۴ ص.

بررسی مبانی فلسفی و عقلی نسبیت‌گرایی و مطلق‌گرایی در اخلاق و مقایسه دیدگاه مکتب اخلاقی اسلام و غرب در این زمینه است. در ابتدای این اثر کلیاتی از مفهوم اخلاق در لغت و اصطلاح و اقسام آن ارائه شده و ماهیت علم اخلاق و ارکان آن از منظر اندیشمندان مسلمان و غرب بیان شده است. آن‌گاه به تعریف فلسفه اخلاق پرداخته شده و معیارهای و مبانی مختلف در مورد نوع نگاه به اخلاق و مانند ارزشی بودن گزاره‌های اخلاقی یا نسبی و مطلق بودن آنها تجزیه و تحلیل شده است. نگارنده ادله و مبانی طرفداران نسبیت و اطلاق در اخلاق را مطرح و مکاتب مختلف فلسفی در این زمینه را معرفی نموده است. وی همچنین پیامدهای قایل شدن به نسبیت در اخلاق را بیان کرده و با نقد نسبیت‌گرایی و مطلق‌گرایی در اخلاق به گردآوری و تبیین مبانی فکری نظریه‌های مختلف در این زمینه پرداخته و معیارهای دین اسلام در زمینه اخلاق و ماهیت گزاره‌های اخلاقی را شرح داده است.

تفسیر و علوم قرآن

درآمدی بر مفهوم تغییرات اجتماعی در قرآن؛ علی‌نقی ایازی، نیکوسادات هدایت؛ قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۲۸۰ ص.

بررسی عوامل و موانع ایجاد تغییرات اجتماعی و روش‌ها، پیامدها و شرایط ایجاد چنین تحولاتی از دیدگاه قرآن کریم است. در ابتدای این اثر کلیاتی درباره مفهوم و چگونگی شناخت تغییرات اجتماعی مطرح شده و برخی از سنن اجتماعی حاکم بر جوامع بشری تبیین شده است. آن‌گاه شرایط و علل به وجود آمدن تغییرات اجتماعی و فرهنگی و نقش نخبگان، تأثیر تغییر ارزش‌های فرهنگی در یک جامعه، نقش عالمان دینی و ادیان و نیز تأثیر جامعه‌پذیری جوامع در شکل‌گیری تحولات اجتماعی بررسی شده است. در ادامه نگارنده به روش‌های مختلف تغییرات اجتماعی در یک جامعه اشاره کرده و شکل‌گیری چنین تحولاتی را از لحاظ تغییر در ارزش‌های دینی و فرهنگی، تخریب فرهنگ یک جامعه، پندآموزی مردم از تاریخ و حوادث تاریخی، کنش‌های اجتماعی و بشارت‌ها و اندازهای رهبران دینی تبیین کرده است. در بخش‌های دیگری از کتاب حاضر به پیامدها و آثار مهم تغییرات اجتماعی و نیز موانع ایجاد چنین تغییراتی اشاره کرده و از منظری قرآنی به تجزیه و تحلیل آنها پرداخته است.

نظریه وحدت موضوعی سوره‌های قرآن: نگرش‌ها و چالش‌ها؛ سید علی‌اکبر حسینی؛ تهران: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۲۶۰ ص.

پژوهشی در زمینه تناسب بین آیات و سوره‌های قرآن کریم اسلوب قرآن در این زمینه است. در این نوشتار به نقش شناخت ارتباط و پیوستگی معنایی تمامی آیات در یک سوره و وحدت موضوعی مندرج در آیات قرآنی در تفسیر قرآن و فهم محتوای آن پرداخته شده است. نیز نمونه‌های متعددی از این تناسب و وحدت در این کتاب آسمانی معرفی شده و برخی از مشکلات

موجود در زمینه شناسایی وحدت موضوعی سوره‌های قرآن بیان شده است. نویسنده نخست به بیان پیشینه‌ای تاریخی از علم مناسبت و رابطه آن با وحدت موضوعی پرداخته و پس از آن اقسام ارتباط و مناسبات میان آیات قرآن را معرفی نموده و در هر یک از آنها مثالی ذکر کرده است. آن‌گاه به مسئله سیاق و ارتباط بین آن با علم مناسبت و وحدت موضوعی اشاره کرده و نقش آنها را در تفسیر قرآن و فهم پیام آیات یک سوره بررسی نموده است. در ادامه نویسنده دیدگاه‌های برخی از مفسران و قرآن‌پژوهان را درباره وحدت موضوعی بین آیات و سوره‌های قرآن بین کرده و به نقد و ارزیابی دلایل نظریه وحدت موضوعی و دلایل انکار آن پرداخته است.

التفسیر التمهیدی للقرآن الکریم؛ محمدعلی رضایی اصفهانی؛ قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۲۱۶ ص.

رویکردی آموزشی در زمینه تفسیر قرآن کریم در قالب ارایه تفسیری اجمالی از چند سوره قرآن است. در این اثر ضمن ارائه کلیاتی در مورد مفهوم تفسیر و تاریخ آن و نیز معرفی روش‌های تفسیری رایج، با روش درسنامه آموزشی به تفسیر اجمالی سوره‌های حمد، حجرات، جمعه، توحید، قدر و کوثر پرداخته شده است. در تفسیر هر یک از این سوره‌ها، ابتدا به شناسایی کلیات، ویژگی‌ها، اهداف و مضامین مندرج در آنها پرداخته شده و پس از آن مطالب و موضوعات مهم مربوط به آنها شرح و تفسیر اجمالی شده است. بیان مسائلی از قبیل اهمیت و آثار محبت نسبت به خدا، لزوم یاد معاد و آثار تربیتی آن، آداب حضور در مقابل پیامبر اسلام (ص)، اهمیت وحدت اسلامی، فرق بین ایمان و اسلام، علائم مؤمنین، اهداف بعثت رسول خدا، ویژگی‌های یهودیان، اوصاف اولیای الهی، فضائل فاطمه زهرا و اهمیت و ابعاد شب قدر از اصلی‌ترین مندرجات این نوشتار است.

فقه القرآن المقارن؛ خالد غفوری؛ قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۳۴۴ ص.

آشنایی با فقه حنفی؛ معروف جان رحیم جان اف؛ ترجمه: خیرالله فیض‌الله اف؛ قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۳۸۶ ص.

مروری بر ابواب فقهی فقه مذهب حنفی در عبادات و معاملات است. در ابتدای این کتاب کلیاتی در مورد علم فقه و اهمیت به دست آوردن احکام شرعی ارائه شده و شرایط اجتهاد از دیدگاه ابوحنیفه تبیین شده است. نویسنده ضمن معرفی اجمالی ابوحنیفه، به بیان اقسام حکم از دیدگاه وی و نیز شرایط تکلیف از منظر او پرداخته و پس از آن فتاوی ابوحنیفه را درباره احکام مختلف شرعی منعکس کرده است. وی در همین راستا به بیان احکام مربوط به طهارت و نجاست، انواع مطهرات و نجاسات، اقسام آبها و احکام آنها، کیفیت استبراء و استنجاء، احکام و شرایط وضو و شرط صحت آن، احکام انواع غسل و کیفیت تیمم، حکم مسح بر جوراب و کفش، احکام شرعی مربوط به نماز و اوقات آن، واجبات نماز و مبطلات آن، احکام نمازهای قضا، مسافر، جمعه و جماعت، احکام میت اعم از کفن، دفن و نماز میت، مسائل مربوط به شهید و شهادت، احکام روزه، زکات، حج، جهاد، امر به معروف و نهی از منکر، احکام مربوط به خوردن و آشامیدن، احکام محرم و نامحرم، ازدواج، طلاق، حضانت، بیع، معاطات، ربا، اقاله و مباحه و فرق آن با ربا از دیدگاه ابوحنیفه و فقه او پرداخته و این مباحث فقهی را به صورت درسنامه تنظیم کرده است.

ادبیات

سیمای حضرت ابوالفضل در شعر فارسی؛ سیدعلی موسوی؛ تهران: ندای کارآفرین، ۲۷۲ ص.

در کتاب حاضر سعی شده حول محور اصلی تأثیر شخصیت حضرت ابوالفضل در شعر عاشورایی فارسی تحقیق و پژوهش صورت گیرد؛ زیرا شخصیت این بزرگوار در کنار امام حسین (ع) در گمنامی محو شده است. در فصل اول کلیات

مختلف تا عصر حاضر و بیان ویژگی‌های هر دوره، مفسر و شرایط آن منهج تفسیری و ارکان اصلی یک منهج تفسیری، کرد و کردستان و مفسران کرد و به ویژه مفسران معاصرین قوم کلیات آن را تشکیل می‌دهند که در ذیل به آنها می‌پردازد. «ملا قادر قادری»، «ملا محمد سعید عصمت»، «ملا اکرم سابقی»، «محمد شیخ طه بایلسانی»، «شیخ محمد خال»، «سیدعلی پشدری»، «ملا عثمان عبدالعزیز پرسی» برخی از مفسران مورد نظر در این کتاب هستند.

فقه

الایضاحات السنیه للقواعد الفقهیه: تشریح علی ایضاح و درسه ثلاثین قاعده فقهیه؛ جعفر سبحانی تبریزی؛ قم: امام صادق، ۴۸۰ ص.

شرح و بررسی مهم‌ترین قواعد فقهی موجود در فقه شیعه امامیه است. در ابتدای این اثر تاریخچه‌ای در زمینه تدوین قواعد فقهی نزد فقهای امامیه از قرن هشتم هجری به بعد ارائه شده و پس از آن به معرفی برخی از علمای شیعه که در این زمینه پیش قدم بوده‌اند پرداخته شده است. آن‌گاه نگارنده به شرح و بررسی اجمالی مفاد برخی از قواعد فقهی که ناظر به موضوعات احکام شرعی است پرداخته و در این زمینه توضیحاتی در مورد مفاد، ادله، ملاک‌ها و تطبیق دوازده قاعده فقهی مانند: قاعده حجت قول ذی‌الید، اماره ملکیت بودن ید، قاعده اقرار به ملکیت، قاعده‌های سوق مسلمین و ید مسلم به عنوان اماره تذکیه، قاعده الزام، قاعده عدل و انصاف، اقرار عقلاء علی انفسهم جایز و حجیت خبر واحد در موضوعات ارائه کرده است. در ادامه به شرح و بررسی مفاد و ادله قواعدی در زمینه ایجاد ضمان و مسقطات آن پرداخته و در این زمینه نیز به شرح دوازده قاعده دیگر پرداخته است. آن‌گاه قواعدی که ناظر به ابطال عقود مختلف در معاملات می‌شود را معرفی نموده و در این زمینه نیز به شرح و بررسی مفاد، ملاک‌ها و ادله شش قاعده فقهی دیگر پرداخته است.

رویکردی تطبیقی در مورد روش‌شناسی تفسیر آیات فقهی قرآن کریم از دیدگاه مفسران شیعی و اهل سنت است. در این اثر که به سبک آموزشی و برای آموزش طلاب علوم دینی تدوین شده است، ابتدا کلیاتی درباره تفسیر قرآن، تاریخ قرآن و تاریخ تفسیر ارائه شده و پس از آن ویژگی‌های مهم این کتاب آسمانی از جمله اعجاز، اعراب قرآن، بلاغت منحصر به فرد آن، اسباب نزول، شأن نزول، وجود قرائات مختلف از قرآن، تقسیم آیات و سوره‌های آن به مکی و مدنی، محکم و متشابه، ناسخ و منسوخ و چگونگی شناسایی آیات الاحکام بیان شده است. آن‌گاه تعریفی از فقه قرآن و کیفیت استدلال فقهی درباره آیات مربوط به احکام شرعی ارائه شده و ضرورت بحث از آیات الاحکام و شناسایی تعداد این قبیل از آیات بحث و بررسی شده است. در همین زمینه نویسنده به اختلاف نظر موجود بین فقها و مفسران در مورد تعداد آیات الاحکام اشاره نموده و نمونه‌هایی از این آیات را ذکر نموده است. آن‌گاه به کتاب‌های تفسیری و فقهی نگاشته شده در زمینه آیات الاحکام اشاره نموده و روش‌های فقه‌های شیعه و مذاهب مختلف اهل سنت را در تفسیر این قبیل از آیات بیان کرده و نمونه‌هایی از مباحث ارائه شده از سوی آنان در این موضوع را مقایسه کرده است. در پایان کتاب حاضر به معرفی آثار و کتب نگاشته شده در موضوع آیات الاحکام از قرن اول هجری تا قرن حاضر توسط فقها و مفسران شیعه و سنی پرداخته و نمونه‌هایی از آنها همراه با روش‌شناسی مربوط به تفسیر ارائه شده آورده شده است.

مفسران معاصر کرد: حیات، آثار و روش تفسیری (به همراه فهرستی از مفسران کرد در قرون گذشته و مترجمان کرد در قرن حاضر)؛ جهانگیر ولدبگی؛ پیرانشهر: آراس، ۲۹۲ ص.

کتاب حاضر تحقیقی است که حول محور مفسران کرد و به بررسی منهج تفسیری آنان دور می‌زند بنابراین تعاریفی از جمله: تفسیر و به تبع آن تأویل، انواع تفسیر و مراحل تطور آن در قرون

تحقیق با بخش‌ها و زیربخش‌های آن تمامی چم و خم کار را به روشنی و صراحت توضیح داده است. در فصل دوم مسیر کلی زندگانی حضرت با استفاده از منابع تاریخی و مقاتل موجود ارائه شده است. در فصل سوم که اصلی‌ترین و بنیادی‌ترین قسمت کتاب را تشکیل می‌دهد، ادوار مختلف تاریخی و سیر شعر و شاعران عاشورایی مورد بحث قرار گرفته است. در فصل چهارم نتایج به دست آمده و پیشنهادها ارائه شده است.

حماسه داد (بختی در محتوای سیاسی شاهنامه فردوسی)؛ ف. م. جوانشیر؛ تهران: فردوس، ۳۰۶ ص.

در کتاب حاضر محتوای شاهنامه فردوسی از نگاه سیاسی و اجتماعی بررسی و ارزیابی می‌شود. در بخش آغازین کتاب در برابر این نظریه که فردوسی صرفاً «روایتگر و ناقل امین» است بحث می‌شود. در بخش دوم کتاب دوران فردوسی با مباحثی از این دست شرح و تبیین می‌شود: مرحله تکاملی جامعه، نبردهای سیاسی (جنبش‌های توده‌ای ضد فئودالی، نبرد رقابت آمیز فئودال‌ها، نبرد ایدئولوژیک، و نوزایی فرهنگی). مباحث بخش سوم کتاب به بررسی اجمالی حکمت فردوسی اختصاص دارد که در آن به سه مقوله خرد، انسان خردمند و زندگی و مرگ از منظر فردوسی اشاره می‌شود. نگارنده در بخش پنجم، اصلی‌ترین اندیشه و آرمان فردوسی را «داد» معرفی کرده و معتقد است شاهنامه حماسه‌ای علیه بیدادگرها و به تعبیری حماسه داد است.

اعلام جغرافیایی دیوان خاقانی؛ روح الله خدیوپور، فاطمه پارسایی؛ اصفهان: صداقت، ۲۱۲ ص.

کتاب حاضر به بررسی اعلام جغرافیایی در دیوان خاقانی می‌پردازد. در این کتاب بیان می‌شود که با جستجوی نام‌های جغرافیایی در دیوان خاقانی و جستجوی این اعلام جغرافیایی در کتاب‌های جغرافیایی، نظیر حدود العالم، نزهه القلوب و سفرنامه‌هایی مانند سفرنامه ابن

بطوطه و آثار دیگر معلوم می‌شود که فرهنگ جغرافیایی تاریخی دیوان خاقانی بسیار گسترده است و بیش از دویست مکان را در بر می‌گیرد. مؤلف همراه با ذکر اعلام جغرافیایی گاهی به آب و هوای منطقه و سلسله‌های حاکم بر آن سرزمین‌ها اشاره کرده و آگاهی‌هایی درباره فرهنگ آن سرزمین داده است.

شکرستان: بر اساس هفت نسخه خطی؛ علی محمد منشی، مصحح احمد بهنامی، قم: مجمع ذخائر اسلامی، ۲۲۴ ص.

در این اثر که تصحیح یکی از نسخ خطی و از متون ادبی مربوط به قرن سیزدهم هجری است، به بیان ۵۸ حکایت فارسی همراه با اشعاری در مورد مفاد این حکایات پرداخته شده است. نویسنده با نثری ادبی و به تقلید از سبک نوشتار گلستان سعدی داستان‌های کوتاهی با مضامین اخلاقی و حکمت‌آموز ذکر کرده و در هر یک از این حکایات پندی اخلاقی به مخاطب ارائه می‌کند. وی پس از پایان هر حکایات عباراتی به صورت نظم از شاعران مختلف فارسی‌زبان و عرب‌زبان نقل کرده و توضیحاتی درباره مفاد اشعار و مضامین اخلاقی آن مطرح کرده است. در ابتدای کتاب توضیحاتی درباره نویسنده کتاب حاضر، روش ادبی وی در تألیف کتاب و نحوه تصحیح نسخه خطی مربوط به آن آمده است.

تاریخ

زندیه در ایران؛ محمد کاظم رحمتی؛ تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام، ۲۹۶ ص.

«تاریخ زندیه در ایران پیوندی ناگسستی با تاریخ تحولات زندیه در عراق و بعدها تشکیل دولت زندیه در یمن، دست کم از حیث تأثیرگذاری در سنت فکری زندیان یمنی دارد. به دیگر سخن، جریان زندیه ایران را می‌باید بخش واسطه‌ای از تحولات زندیه دانست که تکوین و صورت‌بندی اولیه خود را در عراق آغاز و بعدها در یمن تکمیل کرده است.» نگارنده در این نوشتار، فرقه زندیه

را با تکیه بر زندیه ایران از آغاز تشکیل دولت علویان طبرستان تا پایان قرن هفتم هجری بررسی می‌کند. مطالب اثر در پنج فصل تدوین شده که فصل نخست در بردارنده بررسی منابع زندیه است و در فصل دوم به مراحل نخستین و چهارم در خصوص علویان طبرستان و تأثیرات فرهنگی آنها بحث شده و در فصل پایانی، اشاراتی به زندیان یمن و تأثیرات آنها از زندیه ایران تا پایان قرن هفتم هجری شده است.

تاریخ اسلام در آسیای میانه و قفقاز؛ غلامحسن حسین زاده شانه‌چی؛ قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی؛ ۴۵۶ ص.

مروری بر تاریخ مربوط به آسیای میانه و قفقاز و حکومت‌های رایج در طول تاریخ در این کشورها است. در ابتدای این اثر آشنایی اجمالی با تاریخ و جغرافیای آسیای میانه و قفقاز صورت گرفته و اوصاف طبیعت این منطقه از جان بیان شده و برخی از شهرهای مهم در آن معرفی شده است. آنگاه تاریخ این منطقه از جهان در قبل از ورود اسلام به آن، مورد تجزیه و تحلیل اجمالی قرار گرفته و دوران تاریخی قبل از اسلام تا عصر حکومت ساسانیان معرفی شده است. آنگاه به فتوحات اسلامی و ورود اسلام به منطقه آسیای میانه و قفقاز اشاره شده و حکومت‌های ایرانی و اسلامی شکل گرفته در این منطقه و نیز تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی از جمله پیشرفت‌های علمی صورت گرفته در این منطقه در این دوران معرفی شده است. در ادامه به حکومت‌های ترکی و مغولی شکل گرفته در آسیای میانه و قفقاز اشاره شده و ویژگی‌های این حکومت‌ها مانند: تیموریان، خوارزمیان، قراخانیان، سلجوقیان، شیبانیان، حکومت ازبکان، شروانیان و صفویان بیان شده است. نویسنده به برخی از حوادث مهم رخداد نموده در هر دوره تاریخی به ویژه دوران بعد از ورود اسلام در آسیای میانه و قفقاز اشاره نموده و انتقال قدرت در این سرزمین و تحولات تاریخی،

آموزشی، پژوهشی و گسترش علوم تخصصی در آن اشاره کرده و پیشنهاداتی در این زمینه ارائه کرده است. در پایان کتاب به معرفی چند تن از شخصیت‌های مهم حوزوی و آثار علمی آنان پرداخته شده است.

تکثرگرایی غربی و چالش‌های نوپدید آن در هویت مسلمانان، بررسی نقش الهیات عملی در اندیشه دینی مدرن، نسبت بین الهیات و فرهنگ، مروری بر تحولات فکری الهی‌دانان مسیحی در مطالعات فرهنگی، چالش‌های زیستی و هویت دینی در حنفی و مالک بن نبی، نسبت بین ایمان و تمدن، نسبت بین عرفان و تمدن، ماهیت مطالعات تمدنی و ضابطه‌مندی آنها از جمله مباحث مهم مطرح شده در این نوشتار است که به صورت مقاله‌ارایه شده است.

**الحوزة العلمية المشروع الاسلامی
الحضاری؛ سید محمدباقر حکیم؛ قم:
باقیات، ۵۲۰ ص.**

بررسی وظایف حوزه‌های علمیه شیعه در تبیین مسایل مختلف دین اسلام و نقش آنها در تمدن‌سازی اسلامی است. در ابتدای این اثر تاریخچه‌ای از شکل‌گیری حوزه‌های علمیه در تاریخ شیعه و نقش ائمه اطهار (ع) در این زمینه و نیز اهتمام آنان برای این قبیل مراکز علمی برای ترویج فرهنگ شیعی بررسی شده است. آن‌گاه مسئولیت مهم حوزه‌های علمیه و طلاب علوم دینی برای کسب علوم مختلف اسلامی، به‌ویژه فقه و ابلاغ صحیح آموزه‌های اسلامی به تشنگان معرفت بیان شده و لزوم مجهزشدن طالبان علم در این قبیل مراکز علمی به تقوا و اخلاق نیز مورد تأکید نویسنده قرار گرفته است. وی در همین زمینه به شرایط و صفات طلاب علوم دینی از قبیل تزکیه نفس، آگاهی از مسایل سیاسی روز، مراعات‌کردن اولویت‌ها، اخلاص، اخلاق، جدیت و تلاش در کسب علم و عمل‌کردن به یافته‌های علمی خویش اشاره نموده و نقش حوزه‌های علمیه را در ساختن و فرهنگ و تمدن انسانی و اسلامی برجسته کرده است. وی در این زمینه به وظایف مهم دو حوزه علمیه نجف اشرف و قم اشاره نموده و نقش و مسئولیت آن دو حوزه را در تبیین مسائل سیاسی، اجتماعی، فقهی، تربیتی و فرهنگی تعلیم اسلامی بیان کرده است. نیز به لزوم انجام برخی از اصلاحات در حوزه‌های علمیه از لحاظ

سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بوجود آمده در آنها را بررسی نموده است.

**زندگی نامه آیت‌الله آقامیرسیدعلی
یثربی کاشانی (۱۳۱۱ - ۱۳۷۹ ق)؛
حبیب‌الله سلمانی آرانی؛ قم: علامه
بهبهانی، ۱۶۰ ص.**

مروری بر شرح احوال، زندگانی و شخصیت علمی و معنوی آیت‌الله سیدعلی یثربی کاشانی است. در ابتدای این اثر به بیان ادوار مختلف زندگی ایشان از زمان طفولیت تا زمان رسیدن به درجه اجتهاد پرداخته شده و پس از آن ویژگی‌های علمی، اخلاقی و معنوی وی بیان شده است. در همین زمینه نویسنده به ابعاد از تیزهوشی، استعداد، حافظه قوی، عنایت به شاگردان، دستگیری از مردم و حل مشکلات آنان و برخی دیگر از رفتارهای اخلاقی و اجتماعی سیدعلی یثربی کاشانی اشاره کرده و ارادت و انس فراوان وی به قرآن، اهل بیت و عبادت را توصیف نموده است. وی همچنین به صراحت در گفتار، توجه به مسائل بهداشتی، عالم‌بودن به زمان، پرهیزکردن از مقام مرجعیت و برخی دیگر از عادات رفتاری و اندیشه‌های علمی سیدعلی یثربی کاشانی اشاره کرده و دیدگاه برخی از شاگردان، علمای هم‌عصر و نیز خویشاوندان او را در زمینه اخلاق و معنویت موجود در وی را منعکس نموده است.

**کاوش‌های نظری در الهیات و تمدن؛
حبیب‌الله بابایی؛ تهران: پژوهشگاه
علوم و فرهنگ اسلامی؛ ۶۰۴ ص.**

پژوهشی در زمینه ویژگی‌های نظام تمدنی و شاخص‌ها و مؤلفه‌های تشکیل دهنده تمدن است. در این نوشتار مباحثی در مراحل شکل‌گیری تمدن و الهیات تمدنی و رویکردهای اجتماعی و فرهنگی مربوط به آن ارائه شده و نسبت بین عقلانیت و تمدن و بایسته‌های مربوط به آن و نیز کارکردهای مختلف تمدن و آفات و چالش‌های پیش روی آن بررسی شده است. بیان نقش جامعه و فرهنگ در تمدن، رویکرد صوفیانه در تمدن، توصیف فرهنگ